

God og rigtig af den liggende

En ko som ikke selv kan rejse sig skal passes og plejes. Ellers er sandsynligheden for at hun kommer op igen markant forringet.

Af Anne Katrine Aagaard

pleje de ko

Sådan
vender du en
liggende ko

Det kan være problematisk at få stropperne ind under koen. Problemet er særligt stort, hvis hun ligger på brystet i en velstrøet halmboks eller i en dyb sandseng. Foto: Kvægdyrlægerne Midt.

Køer som umiddelbart er friske, og som æder, drikker, har normal temperatur og normal afføring, kan i nogle tilfælde bruge flere dage på at rejse sig.

De primære årsager er ofte trykninger i forbindelse med for eksempel kælvning, rygskaide, mælkefeber og forgiftning.

Hvis koen ikke vil æde og drikke, har kolde ører/koldt kryds, fast/tynd afføring, skal dyrlægen altid konsulteres.

Er koen tjekket igennem af dyrlægen, skal koen have en masse TLC (Tender, Love and Care). Dette indebærer at få hende placeret blødt og vendt regelmæssigt. Med en kampvægt, der oftest ligger mellem 500 og 800 kg, kan der ligge et kolossalt tryk på det samme ben flere dage i træk.

Huskeliste

- Det er dit ansvar at beskytte koen mod smerte og varige mén.
- Hav altid brede stropper liggende som seletøj.
- Gør det nemt for dig selv: Er seletøjet monteret, så lad det forblive på, indtil hun selv kan rejse sig.
- Hav altid lange stykker tov og grimer liggende.
- Brug hofteklemmen så lidt som muligt.

Om forfatteren

Anne Katrine Aagaard er ansat ved Kvægdyrlægerne Midt ApS, hvor hun arbejder som akut-dyrlæge.

Åbent hul efter gentagen brug af hofteklemme (billedet er ikke fra den førmentalte dyreværnssag). Foto: Kvægdyrlægerne Midt.

Køer, som ligger på den samme side i lang tid, får store muskelskader. Det kan ende med så stor nedbrydning af muskulaturen, at hun aldrig kommer op igen. Allerede efter få timer på samme side kan der aflæses betydelig muskelstress/-skade i en blodprøve. Derfor er det altafgørende, at hun bliver vendt flere gange dagligt.

Hofteklemme kan ikke anbefales

At få vendt koen er første prioritet. Efter snak med dyrlægen kan det være

fornuftigt at prøve at løfte hende. Men hvordan får man en tung ko op at stå?

Vi ser rigtig mange kreative løsninger på at få køerne op. Nogle er fornuftige og rigtig godt tænkt, mens andre løsninger ikke er gode for koen.

I mange stalde ser man stadig hofteklemmen ligge. Denne kan i nogle tilfælde være en nødvendig løsning, hvis man står ene mand og har brug for at få løftet en ko. Den er bestemt ikke anbefalelsesværdig, da den klemmer voldsomt om muskulaturen ved hoften. Ved gentagne ibrugtagninger kan den løsne muskulaturen fra hoftehjørnet.

I 2013 blev en sag om en nødslagtet ko anmeldt til politiet, da man på slagteriet kunne se, at der var store blødninger under huden. Muskulaturen var begyndt at dø, og hofterne var knust, så der lå knoglesplinter i det omkringliggende væv. Det viste sig, at koen havde været løftet dagligt i en uge ved hjælp af hofteklemme. Ejeren blev idømt en bøde på 10.000 kr.

Det optimale løft

Der findes heldigvis andre måder at løfte en ko på. Den ene er "badekarret" som nogen kan erindre kunne rekvireres via Falck for årtier tilbage. I områder af USA og Canada anvendes det helt systematisk nu. Dette kan du læse mere om i august-udgaven af Bovi.

Den optimale løsning, når ikke man er den heldige ejer af et badekar, er at få to brede stropper ind under koen. Den ene lige foran yveret, og den anden lige bagved forbenene. Disse stropper kan der så løftes i således, at koen rejser op.

Men det kan være problematisk at få stropperne ind under koen. Problemet er særligt stort, hvis hun ligger på brystet i en velstrøet halmbox eller i en dyb sandseng.

Til at få stropperne ind un-

der koen er der umiddelbart to metoder:

1) Løft hende varsomt – og kun akkurat det nødvendige denne ene gang – med hofteklemmen for at få den bagerste strop ind foran yveret. Når koen så løftes i stroppen foran yveret, kan den forreste strop placeres lige bag forbenene.

2) Løft hende forsigtigt i en grime – igen kun det nødvendige – så en strop kan placeres under forbenene. Når denne er placeret, kan koen løftes i stroppen, så den bagerste strop kan placeres foran yveret.

Disse stropper bør så forblive på koen. De kan for eksempel bindes fast på ryggen. Derved bliver det nemmere at løfte koen igen næste gang, og næste gang og næste gang, hvis hun bliver liggende over flere dage.

Hvis koen skal vendes

Har koen behov for at blive vendt, og hvis det ikke er muligt at løfte hende, er der en meget simpel, men dog fysisk krævende metode.

Metoden kræver som minimum to personer, og fremgangsmåden er som følger (se video: Scan QR-koden på side 23):

Koen ligger ofte med strakte bagben, og disse er den største stopklods for, at man kan få vendt hende. Bagbenene skal bøjes ind under koen, og dette kan være svært samtidig med at man skubber fra den anden side for at rulle hende rundt.

Du skal bruge et langt reb på 4-5 meter med en løkke i den ene ende som på en grime. Enden med løkken vender mod benene/yveret (ikke mod ryggen). Rebet placeres under forbenene og "saves" godt halvvejs ind under koens mave. Dette gøres ved at to personer hiver i rebet fra hver sin side.

Når rebet er på plads under maven, lægges løkken om koden på bagbenet, som bøjes samtidig med at personen på den an-

Fakta

Dyrlæger & Ko består af 27 kvægpraksis og 140+ professionelle kvægdyrlæger fordelt over hele landet. Vi har vores daglige gang i godt 1.800 besætninger med sundhedsrådgivningsaftale og tilser således over 70 procent af den samlede malkkvægsbestand i Danmark. Læs mere på www.dyrlaegerogko.dk eller på www.facebook.com/dyrlaegerogko

Skal hun løftes igen og igen, kan man lade stropperne forblive på koen ved at binde dem fast på ryggen. Foto: Kvægdyrlægerne Midt.

den side af koen trækker i rebet, så det sidder stramt og koen ikke kan strække benet ud igen. Alternativt lægges løkken om begge bagben, hvis hun strækker begge frem.

Nu kan den lange ende af

rebet tages tilbage op over ryggen og gives til personen, der står på baksiden, som nu kan hive i rebet samtidig med, at personen på den anden side skubber.

Eventuelt kan en ekstra person sættes til at skubbe

foran på boven, eller der kan sættes en grime om hovedet for at hjælpe med at trække hende rundt.

Dette er en mandskabstung løsning, men det er en metode, som altid virker, hvis koen ligger et sted, hvor

en minilæsser eller lignende ikke kan komme ind.

Dyrlæger & Ko ser mange løsninger derude, så tøv ikke med at spørge dyrlægen, om der findes en løsning der kunne passe ind i lige netop din stald ■